

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες, 14

01 Θεσσαλονίκη, μητρόπολη του Χριστιανισμού, 17
*Πόλη-μουσείο με μνημεία της Παγκόσμιας
Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, 18*

02 Χρονολόγιο παλαιοχριστιανικής και βυζαντινής
Θεσσαλονίκης, 29
*Από το πέραςμα του αποστόλου Παύλου ως την άλωση
της πόλης από τους Τούρκους, 30*

03 Η Θεσσαλονίκη στην αυγή της νέας θρησκείας, 35
*Τα μνημεία των πρώτων μαρτύρων
της χριστιανοσύνης, 36*

Απόστολος Παύλος, ο ιδρυτής της χριστιανικής
κοινότητας Θεσσαλονίκης, 37

Οι πρώτοι χριστιανοί μάρτυρες, 40

Τα μαρτύρια - ευκτήριοι οίκοι, 42

Παλαιοχριστιανικό κοιμητήριο στην οδό
3ης Σεπτεμβρίου, 42

Ο άγιος Δημήτριος και η τοπογραφία
του μαρτυρίου του, 46

Ο ναός του Σεργίου Πραγματευτού, 48

Οι τάφοι των πρώτων χριστιανών, 49

04 Η επικράτηση του Χριστιανισμού και οι πρώτοι
μεγάλοι ναοί, 53

Παλαιοχριστιανική περίοδος (4ος -6ος αι.), 54

Η μορφή της Θεσσαλονίκης στα παλαιοχριστιανικά
χρόνια, 54

Ο Μέγας Κωνσταντίνος στη Θεσσαλονίκη, 56

Ο Μέγας Θεοδόσιος και η σφαγή στον Ιππόδρομο, 58

Τα παλαιοχριστιανικά μνημεία, 60

Τα τείχη της πόλης, Τα αρχαιολογικά ευρήματα του

μετρό, Η χριστιανική Ροτόντα, Ο ναός του Αγίου Δημητρίου, Το καθολικό της μονής Λατόμου - Οσίου Δαβίδ, Ο ναός της Παναγίας Αχειροποιήτου, Παλαιοχριστιανικό βαπτιστήριο, Το Αγίασμα του Αγίου Ιωάννη, Δημόσιο κτήριο στην οδό Δουμπιάτη

05 Οι “σκοτεινοί αιώνες” της Θεσσαλονίκης (7ος-8ος αι.), 89

Σλαβικές επιδρομές και θρησκευτικές έριδες, 90

Τα Θαύματα του αγίου Δημητρίου και οι πολιορκίες των Σλάβων, 90

Ο καταστροφικός σεισμός και η νέα πόλη, 91

Εικονομάχοι και εικονόφιλοι στη Θεσσαλονίκη, 92

Τα σωζόμενα μνημεία της περιόδου, 92

Η ανακαίνιση του καμένου ναού του Αγίου Δημητρίου, Τα ψηφιδωτά του 7ου αι. στον Άγιο Δημήτριο, Μια ιστορική τοιχογραφία στον Άγιο Δημήτριο, Ο ναός Αγίας Σοφίας, Εικονομαχική παράσταση στην Αγία Σοφία

06 Θεσσαλονίκη, “μακάρων γη”, 101

Μεσοβυζαντινή περίοδος (9ος-12ος αι.), 102

Η εμπορική Μέση οδός των Βυζαντινών, 103

Η άλωση της πόλης από τους Σαρακηνούς (904), 105

Οι Θεσσαλονικείς άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος, 107

Η άλωση από τους Νορμανδούς (1185), 108

Ευστάθιος, ο λόγιος αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, 109

Η λεγόμενη Μακεδονική Αναγέννηση, 110

Έργα τέχνης της Μακεδονικής Αναγέννησης, 111

Το ψηφιδωτό της Ανάληψης στον τρούλο της Αγίας Σοφίας, Το ψηφιδωτό με την Παναγία στην Αγία Σοφία, Τοιχογραφίες του 11ου αι. στην Αγία Σοφία, Η τοιχογραφία της Ανάληψης στη Ροτόντα, Ψηφιδωτό της Παναγίας με τον άγιο Θεόδωρο στον Άγιο Δημήτριο, Παναγία Χαλκέων

Μνημεία του 12ου αιώνα, 118

**Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ**

*Οι τοιχογραφίες του Οσίου Δαβίδ-μονής Λατόμου
(1160-1170), Ο τάφος του αρχιεπισκόπου
Θεσσαλονίκης Ευσταθίου, Ναός Μεταμόρφωσης
του Σωτήρα στον Χορτιάτη*

07 Η Χρυσή Εποχή των Παλαιολόγων, 123

Υστεροβυζαντινή περίοδος (13ος-14ος αι.), 124

A. Ιστορικοί σταθμοί, ιδεολογικές κινήσεις
και πρόσωπα, 124

Το λατινικό βασίλειο της Θεσσαλονίκης
(1204-1224), 124

Η αυτοκρατορία της Θεσσαλονίκης (1224-1246), 125

Οι Καταλανοί απειλούν τη Θεσσαλονίκη, 127

Οι εμφύλιοι πόλεμοι των αυτοκρατόρων κατά
τον 14ο αιώνα, 128

Δυο αυτοκρατορίσσες, Γιολάνδη-Ειρήνη και Άννα
Παλαιολογίνα, 130

Το κίνημα των Ζηλωτών, 132

Ο Ησυχασμός, Γρηγόριος Παλαμάς και Βαρλαάμ
Καλαβρός, 134

1430, το τέλος της βυζαντινής Θεσσαλονίκης, 136

B. Τα γράμματα και οι τέχνες στον χρυσό 14ο αιώνα, 137

Διαπρεπείς φιλόλογοι, θεολόγοι και νομικοί, 140

Οι μεγάλοι ζωγράφοι της εποχής των Παλαιολόγων, 141

Γ. Τα μνημεία της Χρυσής Εποχής, 146

*Άγιος Ευθύμιος, Άγιος Παντελεήμονας, Ταξιάρχες,
Άγιοι Απόστολοι, Αγία Αικατερίνη, Άγιος Νικόλαος
Ορφανός, Τοιχογραφίες του 13ου αι. στην Αχειροποίητο
(σελ. 127), βυζαντινό λουτρό, βυζαντινή κιστέρνα*

Δ. Τα μνημεία της Θεσσαλονίκης στο βυζαντινό
λυκόφως, 161

*Ναός του Σωτήρα Χριστού, Μονή Βλατάδων, Προφήτης
Ηλίας, Τοιχογραφία της εποχής των Παλαιολόγων στον
Άγιο Δημήτριο*

08 Η βυζαντινή πολιτεία και κοινωνία, 169

Διοίκηση, Οικονομία, Εκκλησία, Γαστρονομία, Μουσική, 170

- A' Διοικητικοί θεσμοί και κοινωνικές τάξεις, 170
- B' Οικονομία και εμπόριο, 171
- Γ' Εκκλησιαστική οργάνωση, η Αρχιεπισκοπή Θεσσαλονίκης, 174
- Δ' Τα βυζαντινά μοναστήρια, 176
- E' Η αγιοτόκος Θεσσαλονίκη, 183
- ΣΤ' Βυζαντινή γαστρονομία, σκεύη, 186
- Z' Η βυζαντινή μουσική παράδοση της Θεσσαλονίκης, 188

09 Μουσεία – Ιδρύματα για το Βυζάντιο, 193

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, 194

- A. Η πρωτοβυζαντινή (παλαιохριστιανική) περίοδος (4ος-7ος αι.), 194
- B. Μεσοβυζαντινή περίοδος (8ος-12ος αι.), 199
- Γ. Υστεροβυζαντινή περίοδος (13ος αι.-1453), 203
- Δ. Αίθουσες με τις συλλογές των δωρητών, 205
- E. Μεταβυζαντινή περίοδος (1453-19ος αι.), 208
 - Σκευοφυλάκιο μονής Βλατάδων, 211*
 - Εκκλησιαστικό Μουσείο Ιεράς Μητροπόλεως, 215*
 - Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, 217*
 - Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του ΑΠΘ, 219*
 - Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, 220*

Ενοποίηση θεματικών ενοτήτων κατά μνημείο, 222

Γλωσσάρι, 224

Επιλεγμένη βιβλιογραφία, 228

Προέλευση εικόνων, 232

Ευρετήριο μνημείων-τόπων, 233

Χάρτης